

השולח פרק רביעי גיטין

מד.

עין משפט גזר מצוה

ק"א א ב ג ד ה מ"י
פרק ח מהל' עבדים
מהלכה ב עד הלכה ו סמג
עשין פו טור ש"ע י"ד
סמ"ק רסו ספיק פ בהג"ה
וע"ש:
ו מ"י פ"ו מהל' מעשר
הלכה יו ש"ע י"ד פ"י שלח
סמ"ק קטן:
קב ז מ"י פ"ט מהל' ע"ז
הלכה יג סמג לאוין
מח:
ח מ"י פ"ח מהל' עבדים
הלכה יב ט"ש"ע י"ד פ"י
רסו ספיק פא:
קבא ט מ"י פרק ב
מהל' שבת הל' ג
סמג לאוין פו ט"ש"ע י"ד
פ"י קהל ספיק ד:
קבב י מ"י פ"ח מהל'
עבדים הלכה א
סמג עשין פו ט"ש"ע י"ד
פ"י רסו ספיק פ:
קבג ז מ"י פ"ח מהל'
בכורות הלכה ז
ט"ש"ע י"ד פ"י ש"ג ס"א:

גילוי הש"ס

גמ' בכר עבדו ומת. עין
מנחות שור ש"ע לט
סמ"ק י"א:

פסקי ר"ד

שלח ר' אמי מיני אמי בר
נתן תורה תצא לישראל
עבד שהפיל עצמו לגיסות
ואין רבו יכול להוציאו לא
בדיני ישראל ולא בדיני
אומות העולם מותר ליטול
דמיו וכותב ומעלה
בערכאות שלהם מפני
שהוא כמציל מידם:
אריב"ל המוכר עבדו
לכבדני קונסין אותו
לפדותו עד עשרה בדמיו
ולשחרורו דוקא אי לאו
דוקא ולא איפשיט. אריב"ל
המוכר בהמה גסה לכבדני
לפדותו עד עשרה בדמיו
מאה בדמיה בעא מיניה ר'
אמי מרבי אמי מוכר
עבדו לכבדני ומת מהו
שיקנסו בנו אחריו לדידיה
קנסוהו רבנן ודא ליתיה או
דילמא לממוניה קנסוהו ודא
איתיה ופשט ליה לדידיה
קנסוהו לבריה לא קנסוהו

בש"ל ו' ע"ל מנת למשכנו בו'. פירש בקונטרס שאם לא אפרע
עד זמן פלוני צא ומשכני מקרקע זו ותהא שלך וכל
זמן שלא צא ישראל ומשכנו היו בחזקת עובד כוכבים וגבי עבד כי
האי גזוהא קנסוהו רבנן לישראל הואיל ועבר הזמן ולא פרע ואע"פ שלא
משכנו עדיין וקשה"ל דהוה ליה למימר
אריזי ואריזי דמטא זמניה לכך נראה
לאתא לשנויי שנויא קמא הא דמטא
זמניה והא דלא מטא זמניה והא
דאקשין גבי עבד דמטא זמניה נראה
למימר"ל צלולה על מנת למשכנו ולא
משכנו דס"ד כיון דלא משכנו עדיין"ל
לא יאל לחירות קא משמע לן דהואיל
וצידו למשכנו"ל דינאל לחירות:

המוכר עבדו לפרהנג עובר
בוכבים. פ"י בקונטרס
מ"ק ושם עלילות ומכרו לו צלות
דמיס שהעליל וקשה דלא שייך על
זה לשון מכירה"ל ולישנא שהיה לו לפייס
ולא פייס לא משמע הכי"ל ועוד דמדמי
למוכרו לשלשים יום ונראה דהפרהנג
נוטל עבדו על כורחו אלא שנותן לו
דמיס"ל לכך פריך דאמאי יאל לחירות
כיון דהוי צעל כורחו כמו גזאל בחובו
ומשני דהיה לו לפייס דכיון דנותן
דמיס ודאי היה מתפייס בדבר מועט"ל
ומדמי לו נמי למוכרו לשלשים יום דלחור
שגומר מלאכתו דרכו להחזירו לישראל
וישראל מחזיר לו הדמים:

ובותב ומעלה בערכאות שלהם.
פירש בקונטרס אף על פי
דחשיבות הוא להן וקשה דשטרות
העולין בערכאות של עובדי כוכבים
מכשרינן"ל ולא מפלגין בין לכתחילה
בין לדיעבד"ל ומפרש רבינו תם דאע"ג
דנראה כמקיים המקח"ל שרי הכא
וההיא דפרק קמא דע"ז"ל (דף ג.) הולכין
ליריד של עובדי כוכבים ולקוקים מהן
בהמה ועבדים מפני שהוא כמזיל מידם
ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים
התם נמי מקיים המקח וממפרסם הדבר
א"ל לאו דוקא. פירש בקונטרס דלא
קנסין ליה כולי האי וגזומא
קאמר וקשה דאם כן איזה שיעור היכי"ל
דאכתי לא ידע ההיא דקונסין אותו
עד עשרה דנימא ציה"ל"ל ההוא שיעורא
ונראה לפרש"ל או לאו דוקא אלא אפילו
ביותר ממאה קנסין ליה עד דפריך
כענין שפ"י בקונטרס דאפילו דלחור
ומייתי מזהמה דקונסין אותו עד
עשרה דמיה"ל אלא לאו דוקא דהוא
הדין טפי דקאמר הכא עד מאה
גבי עבדים והוא הדין"ל"ל דהוא לאו דוקא"ל
התם דאיסורא דאורייתא. ונפרק
כל פסולי המוקדשין (בכורות
לד:) גבי גרס אהן הבכור קאמר דליכא
למפשט מההא דשאני עבד דמפקע ליה
ממזות אס כן הוה מ"י למימר הכא אס
תימני לומר דהתם לא קנסו הכא קנסו
משום דמפקע ליה ממזות וכן התם
הוה מ"י למימר איפכא כי הכא:

נתייבש

ליה לקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שכיחא"ל ומלתא דלא שכיחא לא
גזרי בה רבנן בעא מיניה רבי ירמיה"ל מרבי אסי"ל מוכר עבדו ומת מהו
שיקנסו את בנו אחריו אם תימצי לומר"ל צ"רם"ל אהן בכור ומת קנסו בנו
אחריו משום דאיסורא דאורייתא היא אבל הכא איסורא דרבנן
ואם

ליה דהא נתן יאל לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא א"ן כהן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ"י עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בבכורות כהן הגורס אהן הבכור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צו"ל דאמרי"ל התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחריו ואס תימני לומר דההיא
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן רבנן דעבד:

ואם

הכי גרסין ואיצטעא אימא צלולה על מנת למשכנו ולא משכנו. הא
דשדה כגון שולה העובד כוכבים מישראל על מנת שאם לא אפרע
לזמן פלוני צא ומשכני מקרקע זו ותהא שלך והא דקמתי פטורה מן
המעשר כל זמן שלא צא ישראל ומשכנו דאע"ג דמטא זמניה הוה
בחזקת העובד כוכבים ואם היה ישראל
נוטל חלק בפטורה פטורה מן המעשר.
וגבי עבד כי האי גזוהא קנסוהו רבנן
לישראל ואע"פ שלא משכנו העובד
כוכבים עדיין בעבד זה קנסוהו הואיל
ועבר זמנו ולא פרע: גזאל. העובד
כוכבים לעבד: בחובו. שהיה לו על
ישראל והוא לא מכרו לו ולא לזה
עליו: סיקריקון. בשעה שישראל
מופקרין להריגה ואמר לעובד כוכבים
שא קרקע זו או עבד זה והיחמני:
לא יאל לחירות. דאונס הוא וליכא
למקנסיה: חייב לעשר. עליה דהוי
כנוכרי: צאנפרות. הפסד: דקא
משפטי ליה. הרי נהנה מהם שפוע
חובו הילכך לענין עישור חייב צממער
ומיניה גבי עבד קנסא משום מכירה
היא וזה לא מכר מדעתו אלא שלא
לרצונו גזאל ואמאי נקנסיה: פרהנג.
מ"ק ושם עלילות ומכרו לו צמתי
אנפרותו שהעליל עליו: היה לו
לפייס. בדבר אחר: ולא פייס. ומסרו
לו מדעתו: לשלשים יום. ולאחר
שלשים יחזור אליו: לפרהנג עובד
כוכבים. וקס"ד לעבד עבדות המלך
עד זמן פלוני ולשוב: חון ממלאכתו.
גופו קנוי לך וכלצד שלא תשתעבד
בו שלא מכרו אלא להשיאו לשפחתו
ולדלות דהשאלא לא מפקע ממזות
לחלל שבתות. א"נ מכרו למלאכתו חון
משבתות וימים טובים מהו: לגר
טוש. שקבל עליו שלא לעבד עבדות
כוכבים ואוכל נצילות: פשוט מיהא.
מתניתא: חדא. מהנך צעיא: עין
כמילתין. צממנה הסדורה לך לידע
מה נצבי: המוכר ציוט לעובד כוכבים.
צחק ישראל דאמר קרא לא תחנם"ל
לא תמן להם חמיה דקרקע"ל (ע"ז
דף ב.) וכוטב. לו שטר: ומעלהו
בערכאות שלהן. לחותמו אף על פי
שחשיבות הוא להם: ודילמא. הא
דלא גזר רבנן צהך דילמא אמי לזבני

מדעתו: הני מילי ציט. דלא סגי ליה
לאינש צלא ציט ולא עבדי אינש
דמוצני: אמי לזבני. וגזרינן צהך
אכנו מכירה דעלמא ולא תפשוט:
שלא לכו רבי אמי. להנך דבעו מיניה:
מיני אמי צר נתן סאל תורה. הוראה
זו לישראל: קונסים אותו. לפדות
מיד העובד כוכבים: דוקא או לאו
דוקא. דלא קנסין ליה כולי האי
וגזומא קאמר: עד עשרה. אלמא
בהנך דקנסו רבנן דמכירה דידהו לא
קנסו כולי האי: א"ן מוכרין בהמה גסה
גזירה משום שאלה ושכירות ונסיוני
צממסת ע"ז"ל (דף טו.) שאני עבד.
כלומר לעולם אימא לך דעבד דוקא
ושאני עבד כו': או לאו דוקא. דאי
צנו מיניה טפי קנסין ליה עד דפריך
ואורחא דמלתא הוא דנקט: עד מאה.
וקס"ד ה"ה לעבד: שאני עבד דלא
דדר ליה. כלומר דילמא תריוהו
דוקא ועבד היינו טעמא דלא קנסוהו
כולי האי דלא דדר למריה צתר דפריך

ליה דהא נתן יאל לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא א"ן כהן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ"י עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בבכורות כהן הגורס אהן הבכור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צו"ל דאמרי"ל התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחריו ואס תימני לומר דההיא
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן רבנן דעבד:

מסורת הש"ס

א) (חולין קל"א.) ב) (נ"י
שלח אס עבד כוכבים
צאונס שלא כדון. עין ושי
פרש"י קטן נח: ד"ה או
ממזות אפירות.) א) צמתי
לר' זאל.) ד) (בכורות ג.)
ה) שם.) ו) (ג"ז שם.)
ו) (עירובין סג.) ז) (נ"י
נ"י מוספות בכורות לד:)
ח) ד"ה בעא דגרי מר' זאל
וכ"ה צמתי"ל.) ט) מ"ק יו.
בכורות לד:) י) (דברים ו.)
יא) (ויקרא כב.) יב) (לעיל
י.)

מוסף רש"י

אם בחובו. שהיה חייב לו
דבר קלוב ממנו, חייב
לעשר. ממקום אחר וליתן
לכאן. שהרי הוא כמור
(חולין קל"א.)
באנפרות. הפסד ועל
מס (שם) גזל בעלמא
(לקטו נח.) דוקא או לאו
דוקא. דלא קנסין ליה
כולי האי. א"ן מי טפי הכי
קנסין ליה אס כן
העבדים מתלה א"ן
(בכורות ג.) ע"ש.) ת"ש
כו' עד עשרה בדמיה.
מדגבי עבד מי מאה והכא
קאמר, דאי לא דוקא לית
עשרה, שעת מינה דוקא
קאמר, דאי לא דוקא לית
מרייהו מאה או מרייהו
עשרה (שם.) (שם.)
הפגוס וכתבין קא מיירי.
(בכורות לד.) צרם אהן
בכור. גרס כהן אהן בכור
לפסול צממ, דכסרי טוש
צמון הוא ומי שיש לו בכר
נותנו לכאן וסני משעל בו
עד שימס מאליו ויאלמנו,
דאמי רשאי לאלמנו לית
שלא הוסיף דקדשים חון
הוא, ואס גרס אהן בכור
להמיר קנסוהו רבנן,
צממתינן בבכורות (לד.)
הארכס אהן בכור הרי זה
לא ישחוט עולמית, דקנסין
ליה על דעבד אפירות,
דמכתיב כל מוס לא יהיה
בו, קרי מוס לא יהיה
לחיות בו, טעם, ואי
דקאמר אס מתני לומר
וכו', דקא מיעביל ליה
התם גרס אהן בכור ומת
מהו שיקנסו צנו אחריו וכו'
(ח"ק יג. מבח"ה.)

מוסף תוספות

א. כיון דשינויא אחרתא
הוא. מוס' הירוש'.
ב. ה"ב. רשב"א.
ג. ואינו מופקע
ממזות. רשב"א.
ד. עכשיו, וכשיפוק
למשכנו ימשכנו, ולא
חישש לו לפרוש חרוב
קורם שינוי זמנו, ה"ה
כאילו משכנו והפיקענו
ממזות. רשב"א. ה. כיון
שאינו מקבל דמיה. מוס'
הירוש'. ו. כיון
דבאנפרות לקחו. מוס'
הירוש'. א. כי כן צוה לו
המלך. שטיק.
ח. ולתן קח לו ממקום
אחר. רשב"א. ט. ולא
חיששין בהא דמחשבי.
מוס' הירוש'. י. מדעתו
ולרצונו. שטיק.
יא. ריב"ל. מוס' הירוש'.
יב. לאו דוקא מאה אלא
כי. מוס' הירוש'. יג. דבר
מאה פשיטא דריוח, והוא
דקאמר. מוס' הירוש'.
יד. וקס"ד דעבד ובהמה
חד דינא אית להו, ואפ"ה
קנוי עד עשרה בדמיה.
רשב"א. טו. מאה. מוס'
הירוש'. טז. ה"ה טפי
במי. מוס' הירוש'.